

Profesor dr hab. n. farm. Piotr Gorecki (1928–2008)

DROGA NAUKOWA

Profesor dr hab. n. farm. Piotr Klaus (Mikołaj) Gorecki urodził się 1 sierpnia 1928 r. w Opawie (Czechy) w rodzinie inteligenckiej. Jego ojciec, Walter Gorecki, był farmaceutą i właścicielem apteki, matka, Luiza Gorecka, pochodziła z rodziny Heinemann. Naukę w szkole podstawowej rozpoczął w 1934 r. w Pilszczu w powiecie głubczyckim, a kontynuował ją w gimnazjum i liceum w Koźlu, gdzie w 1948 r. złożył egzamin dojrzałości. W tym samym roku rozpoczął studia na wydziale Farmaceutycznym Uniwersytetu Poznańskiego. W 1952 r. uzyskał tytuł magistra farmacji.

PRZEBIEG PRACY NAUKOWEJ

Drogę naukową prof. Piotr Gorecki rozpoczął 1 października 1952 r. w Katedrze Technologii Chemicznej Środków Leczniczych Akademii Medycznej w Poznaniu w charakterze asystenta. W 1953 r. awansował na stanowisko starszego asystenta, a w 1955 r. adiunkta. Tytuł doktora farmacji uzyskał 3 października 1961 r. na podstawie pracy pt. „Uboczne alkaloidy słomy makowej”. 3 listopada 1967 r. otrzymał tytuł docenta nauk farmaceutycznych w zakresie technologii środków leczniczych na podstawie rozprawy habilitacyjnej pt. „Badania nad homologami narkotyny i narceiny”. W tym samym roku został wykładowcą na wydziale Farmaceutycznym Akademii Medycznej w Poznaniu.

1 września 1969 r. rozpoczął pracę w Instytucie Roślin i Przetworów Zielarskich (wówczas funkcjonującym jako Instytut Przemysłu Zielarskiego) w Poznaniu jako samodzielny pracownik naukowo-badawczy na stanowisku Zastępcy Dyrektora ds. Chemiczno-Farmakologicznych. 12 kwietnia 1973 r. Minister Przemysłu Spożywczego i Skupu powołał go na stanowisko docenta w Instytucie Roślin i Przetworów Zielarskich.

Następnie Rada Państwa uchwałą z 13 czerwca 1979 r. nadała dr hab. P. Goreckiemu tytuł naukowy profesora nadzwyczajnego nauk farmaceutycznych, a Minister Przemysłu Spożywczego i Skupu powołał go 1 listopada 1979 r. na stanowisko profesora nadzwyczajnego w tymże Instytucie. Tytuł profesora zwyczajnego otrzymał 17 września 1990 r. W tym samym roku został powołany na stanowisko profesora zwyczajnego w Instytucie Roślin i Przetworów Zielarskich w Poznaniu.

OBSZARY ZAINTERESOWANIA

Od początku swojej drogi naukowej prof. Piotr Gorecki zajmował się związkami naturalnymi, głównie alkaloidami ziela maku lekarskiego (*Papaver somniferum*) i ługów pokrzystalizacyjnych powstających w trakcie otrzymywania morfiny z tego surowca na skalę przemysłową. Interesowały go również modyfikacje stosowanych metod wytwarzania alkaloidów morfinowych w kontekście podwyższenia wydajności procesów chemicznych i rozszerzenia asortymentu wyodrębnionych alkaloidów dla celów leczniczych.

Następnym etapem jego dociekań naukowych stały się przekształcenia chemiczne wyodrębnionych alkaloidów słomy makowej, głównie narkotoliny, dla której opracował pierwszy opatentowany sposób izolacji. Wykorzystując narkotolinę jako alkaloid wyjściowy, zsyntetyzował cały szereg nowych połączeń homologowych innego alkaloidu morfinowego – narkotyny. Po dalszych przekształceniach chemicznych uzyskał kolejne połączenia alkaloidowe typu narceiny i readyny. Prace nad alkaloidami słomy makowej stanowią ważny, oryginalny dorobek prof. P. Goreckiego i są cytowane w piśmiennictwie krajowym i zagranicznym, a także w monografii specjalistycznej (The Alkaloids pod redakcją A.H.F. Manske), co świadczy o wysokim poziomie i wartości tych badań.

Kolejnym polem zainteresowań naukowych prof. P. Goreckiego, już po rozpoczęciu pracy w Instytucie, stały się alkaloidy aporfinowe występujące w surowcach stosowanych do wytwarzania preparatów leczniczych w przemyśle zielarskim, a mianowicie *Glaucium flavum* i *Peumus boldus*, a także zawartych w roślinach z rodzaju *Aristolochia*. Wyodrębnione z półproduktów przemysłowych alkaloidy: glaucyna, boldyna, N-metylo-laurotetanina i izokorydyna, zostały wykorzystane do otrzymywania homologów i analogów kwasów aristolochiowych. Otrzymane przez prof. P. Goreckiego nowe związki wykazały oryginalną aktywność farmakologiczną, podobną do naturalnych kwasów aristolochiowych.

W ramach tematyki alkaloidowej prof. P. Gorecki wykonał także szereg badań związanych z półsyntezą związków o strukturze tropanowej. Zsyntetyzował trzy pochodne tropiny otrzymane z przemysłowych ługów produkcyjnych o interesującej aktywności farmakologicznej i mikrobiologicznej.

Następnie do badań nad półsyntezą związków naturalnych prof. P. Gorecki włączył również flawonoidy i kumaryny. Początkowo zajął się rutozydem, badając możliwości uzyskania łatwiej przyswajalnych pochodnych tego związku, co zaowocowało otrzymaniem O-etylorutozydu i możliwością wdrożenia do praktyki przemysłowej opracowanej przez Pana Profesora metody jego półsyntezy i izolacji z mieszaniny reakcyjnej.

Następnie prof. P. Gorecki zajął się kumarynami występującymi w korze kasztanowca – surowcu będącym źródłem eskuliny używanej w produkcji przemysłowej. W trakcie badań nad ługami poprodukcyjnymi wydzielił on frakcję sterydową oraz uzyskał dodatkowe ilości eskuliny, a także znaczne ilości mało przydatnej farmakologicznie fraksyny, z której na drodze półsyntezy udało się otrzymać izofraksydynę – związek o silnych właściwościach choleretycznych.

Do oryginalnych i twórczych osiągnięć prof. P. Goreckiego z tego okresu należy półsynteza farmakologicznie aktywnej skopoletyny z łatwo dostępnej cychoryny, tj. pochodnej kumaryny wydzielonej z kłączy podróżnika (*Cichorium intybus*). Ponadto opracował on metodę otrzymywania związku kumarynowego: eskuletyny z materiału roślinnego i półsyntetyczne przekształcenie tej substancji do dinikotynianu eskuletyny, leku silnie rozszerzającego naczynia wieńcowe.

Wypada również przypomnieć badania zespołowe prof. P. Goreckiego nad udowodnieniem terapeutycznego wpływu kompleksu sylimarynowego z ostropestu (*Silybum marianum*) oraz karczochów (*Cynara scolymus*) na tkankę wątrobową.

Oprócz głównej tematyki badań, jaką była półsynteza organiczna, szczególnie w ostatnim okresie działalności naukowej prof. P. Gorecki zajmował się opracowaniem i modyfikacją procesów technologicznych, standaryzacją i stabilizacją surowców zielarskich, poszukiwaniem surowców mogących zastąpić te deficytowe, a także kontrolą fitochemiczną, farmakologiczną i mikrobiologiczną surowców i leków zielarskich. W tym kontekście wymienić należy prace dotyczące *Bergenia cordifolia* (surowiec zastępczy), *Glycyrrhiza glabra* (frakcja flawonoidowa), *Avena sativa* (badania chemiczne i biologiczne), *Lycopus europaeus* (związki fenolowe), *Panax ginseng* (hodowla tkankowa), *Zingiber officinale* (izolacja gingerolu), *Leonurus cardiaca* (działanie uspokajające), *Bidens tripartita* (badania chemiczne i farmakologiczne), *Orthosiphon aristatus* (standaryzacja).

W ostatnich latach działalności naukowej prof. P. Gorecki prowadził dwa badania ważne dla rozwoju leku roślinnego. Jeden z nich dotyczył oceny wartości terapeutycznej roślin leczniczych, w tym także dotychczas nieudokumentowanych (we współpracy z naukowcami z Korei Południowej). Drugie badanie dotyczyło opracowania leków przeciwcukrzycowych z udziałem surowców z rodziny *Fabaceae*.

PUBLIKACJE

Na dorobek publikacyjny prof. P. Goreckiego składają się 63 prace oryginalne, 39 streszczeń zjazdowych i konferencyjnych, 17 prac przeglądowych oraz 9 monografii książkowych (wydanych w Hagers Handbuch der Pharmazeutischen Praxis). Łącznie daje to 128 udokumentowanych publikacji.

Ponadto do 1988 r. (do momentu złożenia wniosku o przyznanie tytułu profesora zwyczajnego), prof. P. Gorecki był autorem lub współautorem 24 patentów, koordynatorem lub współautorem 45 opracowań doświadczalnych i dokumentacji technologicznych przeznaczonych dla przemysłu (dlatego niepublikowanych), w tym 23 wdrożonych do produkcji przemysłowej. Warto wymienić najważniejsze preparaty lecznicze, których autorem lub współautorem był prof. P. Gorecki. Są to: Tussilinar, Cynarein, Esceven, Poldanen, Regulax, Rutoven, Sylicynar, Dentosept, Bioaron, Parazeol, Alliorut, Alliolgel, Psychotonisol, Meliherp, Amphochol, Talion, Diabetovit, Bronchopect, Castagnus, Hederasal, Phloderm, Alcepalan, Herbabiloba, Hiper-Climac i Harpacur, a także: Sylimarol, Rubiolizyna, Scopolan, Tussiglaucin, Artecholin, Prosterol, Geracal, Apatinac, Cratonic, Ruscolan, Femi-Macho, Greenelia, Geracep, Spastochol i Flexiderm. Wiele z nich przetrwało próbę czasu i do dzisiaj jest dostępnych w aptekach i sklepach zielarskich, co świadczy o trafności wyboru i skuteczności wprowadzenia tego rodzaju leków roślinnych do lecznictwa.

DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNO-WYCHOWAWCZA

Jeszcze jako pracownik Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej prof. P. Gorecki prowadził zajęcia z technologii chemicznej środków leczniczych, w tym ćwiczenia, repetytoria, seminaria i wykłady oraz był promotorem kilkunastu prac magisterskich. Jako pracownik Instytutu Roślin i Przetworów Zielarskich w latach 1969–1970 prowadził wykłady i ćwiczenia specjalistyczne wybranych działów technologii chemicznej środków leczniczych dla kierunku technologicznego oraz w latach 1975–1977 wykłady z technologii zielarskiej dla kierunku zielarskiego IV roku Wydziału Farmaceutycznego AM w Poznaniu.

W Instytucie prof. P. Gorecki uczestniczył czynnie w dokształcaniu kadry naukowej, prowadząc szkolenia i wykłady specjalistyczne. Procesem szkoleniowym objęty był także personel inżyniersko-techniczny zakładów przemysłu zielarskiego, szczególnie pracownicy przemysłowych placówek badawczych i laboratoriów doświadczalnych. Prof. P. Gorecki był promotorem 3 przewodów doktorskich, na podstawie których 3 pracowników Instytutu uzyskało stopień doktora nauk farmaceutycznych, w tym jeden z wyróżnieniem.

Poza tym prof. P. Gorecki był jednym z organizatorów kursów doszkalających dla pracowników sklepów zielarskich i zielarsko-medycznych. W latach 1992–2006 na kursach tych zaznajamiał słuchaczy ze związkami pochodzenia naturalnego, ich budową chemiczną, klasyfikacją, wyodrębnianiem i pólisyntezą.

Opracował także dla potrzeb kursowych podręcznik pt. „Ogólne wiadomości z chemii”.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

W latach sześćdziesiątych, jako stypendysta Ministerstwa Zdrowia i Opieki Społecznej prof. P. Gorecki przebywał dwukrotnie w Katedrze Chemii Organicznej Uniwersytetu im. Kossutha w Debreczynie na Węgrzech. W ramach współpracy naukowo-technicznej w 1986 r. przebywał przez 3 tygodnie w Chińskiej Akademii Medycyny Tradycyjnej w Pekinie (Chińska Republika Ludowa), a w 1989 r. przez 3 tygodnie w Institute of Materia Medica na Uniwersytecie w Hanoi (Wietnam). Poza tym, jako członek towarzystw naukowych oraz w charakterze eksperta, wielokrotnie wyjeżdżał do Republiki Federalnej Niemiec, by zapoznać się z bazą produkcyjną, naukowo-badawczą, aparaturową i organizacyjną firm zielarskich.

Prof. P. Gorecki był członkiem wielu polskich i zagranicznych towarzystw naukowych: Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego, Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Naczelnej Organizacji Technicznej, Polskiego Komitetu Zielarskiego, Sekcji Fitoterapii Polskiego Towarzystwa Lekarskiego, Society for Medicinal Plant Research oraz Gesellschaft für Arzneipflanzenforschung.

Swoje osiągnięcia zawodowe i naukowe prof. P. Gorecki zawdzięczał w dużym stopniu kontaktom z licznymi ośrodkami naukowymi w kraju i za granicą, jak również z zakładami przemysłowymi, których ze względu na pokaźną liczbę nie sposób wymienić. Warto jednak w tym miejscu wspomnieć o przyznaniu prof. P. Goreckiemu Medalu Zasługi przez VEB Pharmazeutisches Werk Halle (dawna NRD) i powierzeniu mu obowiązków zastępcy przewodniczącego Rady Naukowej przy Centralnym Laboratorium Przemysłu Koncentratów Spożywczych w Poznaniu. Był także zapraszany do wygłaszania wykładów na uniwersytetach w Regensburgu, Bonn, Düsseldorfie, Berlinie i Halle.

ODZNACZENIA

Prof. P. Gorecki był odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi (1977), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1985) i Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski (1997; za całokształt pracy naukowo-badawczej nad lekiem roślinnym). Posiadał Odznakę Honorową m. Poznania (1972), Srebrną i Złotą Odznakę „Zasłużony Pracownik Przemysłu Spożywczego (1979, 1984), Medal 40-lecia Polski Ludowej (1984) oraz Nagrodę Zespołową NOT II stopnia (1979, 1984, 1990), Nagrodę Zespołową Wojewódzką NOT II Stopnia (1984) oraz Honorową Odznakę Stowarzyszenia Naukowo-Technicznego Inżynierów i Techników Przemysłu Spożywczego (1997).

OSOBOWOŚĆ

Profesor Piotr Gorecki cenił sobie zawsze uczciwość, lojalność, rzetelność i punktualność. Był człowiekiem pełnym godności i dobra dla innych. Żył skromnie. Mówił o sobie, że jest „typem śląsko-poznańskim, ze wszystkimi charakterystycznymi zaletami, wadami i historycznie uzasadnionymi naleciałościami”. Bardzo umiejętnie radził sobie na stanowisku Dyrektora Naukowego Instytutu z najtrudniejszymi problemami zawodowymi i egzystencjalnymi, których w naszej burzliwej przeszłości nie brakowało. Zawsze można było na Nim polegać, tak w sprawach dużej wagi, jak i małych. Do ostatnich chwil życia związany był z Instytutem i pracą naukową.

Prof. P. Gorecki zmarł po ciężkiej chorobie 23 kwietnia 2008 r. Jego prochy zostały złożone na cmentarzu parafialnym w Lusowie koło Poznania. W osobie Profesora Goreckiego Instytut nasz utracił wybitnego specjalistę z dziedziny fitochemii i technologii leku roślinnego, cenionego w kraju i za granicą. Jest to także niepowetowana strata dla całego polskiego zielarstwa. Będzie nam wszystkim bardzo brakowało Profesora Goreckiego. Zasłużył na to, abyśmy zawsze mieli Go w swojej pamięci.

prof. dr hab. Bogdan Kędzia